

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Müslüman Arnavutluk'un haftalık bülteni Muştu'nun yirmibeşinci sayısı ile merhaba diyor ve geçen haftaki duyurumuzu tekrarlıyoruz:

<http://www.balkansempozyumu.org/>

Bültenimize Kur'anı Kerim'in Arnavutça meali ile başlıyoruz. Meal Bakara Suresinin 56 - 63. ayetlerini içeriyor.

Arnavutluk Müslümanlarının güncel durumunu konu alan: Varlık ve Yokluk Arasında Arnavutlar ve İslam isimli çalışma bu hafta 3.bölümü ile devam ediyor.

Yine devam eden çalışmalardan bir diğeri olan 'Arnavutluk'ta Komünizm Sonrası Dinlerin Yayılması' yedinci bölümü ile yer alıyor.

Çameria bölümünde bu hafta "Dosja e zezë e Greqisë, 1912-2007" isimli Arnavutça çalışmanın birinci bölümünü sunuyoruz.

Bültenimizde bu hafta Gürkan Biçen tarafından kaleme alınan gezi notlarını, Balkan Notları – Arnavutluk ismiyle yayımlamaya başlıyoruz.

Bültenimiz Tiran'dan nostalik bir fotoğraf ile sona eriyor.

Hepinize hayırlar dilerken gerek bülten çalışmamıza ve gerekse www.muslumanarnavutluk.com sitesine yönelik müspet – menfi görüşlerinizi info@muslumanarnavutluk.com elektronik posta adresine gönderebileceğinizi hatırlatmak isteriz.

Selam ile...

57. Dhe Ne bëmë që retë t'u bëjnë juve hije, ju furnizuam me rrëshirë (të ëmbël - Manna) dhe me shkurtëza (Salwa). (Ju thamë) Hani nga të mirat që ju furnizuam! (Ata nuk qenë mirënjohës). Po Neve ata nuk na bënë kurrfarë dëmi, por ata dëmtuan vetveten.

58. E kur ju thamë: “Hyni në këtë fshat (vendbanim), dhe hai në te lirisht ku të dëshironi, e hyni në derën (e fshatit) përrulur dhe thuani: “Hittatun” - ndjesë, Ne ua falim mëkatet tuaja, e bamirësve ua shtojmë shpërblimin.

59. E ata që ishin mizorë atë që u ishte thënë e ndryshuan me një fjalë tjetër, e Ne për shkak se ata kundërshtuan, lëshuam nga qielli Rizjan (lloj dënimi) kundër atyre që ishin mizorë.

60. Dhe (përkujtoni) kur Musai kërkoi ujë për popullin e tij, e Ne i thamë: “Bjeri gurit me shkopin tënd”, atëherë nga ai gufuan dymbëdhjetë kroje që secili grup e dinte vendin ku do të pinte ujë. (U thamë) Hani dhe pini nga begatitë e All-llahut e mos vazhdoni të jeni çrregullues në tokë.

61. Madje kur ju thatë: “O Musa, ne nuk mund të durojmë (hamë) vetëm një ushqim (të njëjt), lute pra Zotin tënd për ne të na furnizojë me çka mbinë toka prej perimeve të saj, prej trangujve, prej hudrave, prej thjerze (groshë) dhe prej qepëve të saj”!

(Musai) Tha: “A kërkoni ta ndërroni të mirën për atë që është me e thjeshtë”? Zdirgjuni pra në qytet, se aty do të kenë atë që kërkoni! E mbi ta rëndoi poshtrimi dhe skamja, e ata kundër vetes shkaktuan hidhërimin e All-llahut. Kjo ndodhi ngase ata mohonin argumentet e All-llahut, mbytnin pejgamberët pa kurrfarë të drejte, dhe për shkak se kundërshtuan dhe i kalonin kufijt në të keqe.

62. Vërtet, ata që besuan, ata që ishin jehudi, krishterët sabejët, kush besoi prej tyre (sinqerisht) All-llahun, dhe botën tjetër dhe bëri vepra të mira, ata e kanë shpërblimin te Zoti i tyre. Për ta nuk ka frikë as nuk kanë përse të pikëllohen.

63. (Përkujtoni) Kur Ne patëm marrë prej jush besën tuaj, ngritëm mbi ju (kodrën) Turin (u thamë): veproni sipas atij (Tevratit) që ua dhamë me seriozitet, e

Varlık ve Yokluk Arasında Arnavutlar ve İslam

Olsi Jazexhi

Haziran 2006 güncelleme
Tercüme; Gürkan Biçen

3.Bölüm

HIRİSTİYAN HAKİMİYETİ

Arnavutluk'ta İslam Toplumu'ndan başka iki büyük dini unsur mevcuttur. Bunlar Katolik ve Ortodoks Toplumdur. Onların etki ve rolleri politik sahnede olduğu gibi ekonomi, medya ve toplumsal işlerde de tüm ülkeye yayılmaktadır. Müslüman Arnavutluk'un Roma ve Bizans arasındaki coğrafik konumu onu Doğu Ortodoksluğu ile Batı Katolikliği arasındaki tarihsel çatışma alanının içine döndürmüştür. 11.yüzyılda Papa II. Urban'dan başlayıp Osmanlı günlerinde devam eden Tarihi Haçlı Savaşları, Arnavutluk'u Doğu'nun sosyal ve askeri yapılanması ile Batı'nın egemenliği ve Hıristiyanlaştırma arasında büyük bir kültürel kampa ayırdı. Hıristiyanlık, Osmanlı İmparatorluğunun 1913'teki geri çekilmesinden bu yana onun Balkanlardaki gücünü ve egemenliğini baskıladı. Bununla birlikte , Hıristiyan emperyalizm Arnavutluk'taki saldırgan yüzünü 1990 sonrası açıkça gösterdi. 1991'den sonra Arnavutluk çok büyük sayıda Hıristiyan organizasyonun istilasına uğradı ki, bunlar Arnavutların umutsuz konumlarını anladıktan sonra, onların din değiştirmelerini ve Hıristiyanlığa dönmelerini denemeye devam ettiler. Çok kuvvetli bir enstitülerden birine sahip Katolik Kilisesi Arnavutları İslam'dan Hıristiyanlığa çevirmeyi amaçlamaktadır. O Batı'nın, özellikle İtalya, Avusturya ve Vatikan'ın güçlü desteğiyle muhtemelen Arnavutluk'taki enstitülerin en güçlüsüdür. Arnavutların din değiştirmesine yönelik Katolik propaganda geçen yıllarda çok saldırgan olmuştur. Onların ülkedeki faaliyetleri sayısızdır. Ancak biz burada,

onların Tiran'ın kalbinde büyük bir Katolik Katedral kurduklarını, Katolik üniversite açtıklarını, birçok enstitü, gazete, radyo ve hatta politik parti bile kurduklarını belirtmeliyiz. Hatta, Arnavutluk Katolikleri nüfusun ancak %10'unu oluşturmaktayken onlar modern kiliseler, dini okullar, çocuk bahçeleri, çocuk köyleri, hastaneler ve benzeri şeyleri tüm Arnavutluk'ta bina ve idare ettiler. Şimdi onların son adımı Durres'te bir Katolik üniversitenin açılışını yapmaktır ve 2004 yılında Katolik Kilisesi Tiran'da 'Zoja e Keshillit te Mire' isimli özel bir üniversiteyi, Don Bosco ve benzerleri gibi eğitim enstitülerini faaliyete başlatmıştır. Tüm bunlardan ayrı olarak, Kilise bir çok kez Arnavut genel siyasetini gölge aktör olarak yönetmiştir.

Dini aktivitelerinden başka, Kilise, bir çok merkezi, Arnavut entelektüelleri, Kilise'nin ideolojisinde çalıştırmak üzere açmıştır. Vatikan ve İtalya, Arnavutların geleceğinin Katolikliğe dönmek ile Avrupa'da kalacağını iddia eden Katolik Fundamentalistler tarafından yönetilen Demochristian Party of Albania'nın arkasında durmaktadır. Vatikan, İtalya ve Avusturya'nın güçlü finansal desteğiyle Demochristian Party of Albania şubelerini Arnavutluk'un her köşesinde açmış ve Demokrat Parti'nin iç işlerinde bile nüfuz sahibi olmuştur. Vatikan'ın bu etkisi Kuzey Arnavutluk'ta çok fazla hissedildiğindedir ki devlet veya diğer sektörlerde Demokrat Parti lehine çalışan Müslümanlar Katolikler tarafından sıklıkla ayrımcılığa maruz bırakıldılar. Vatikan'ın var olan etkisi Arnavutluk medyasında da hissedildi. Böylece, Tiran'ın güçlü iki yerel gazetesi, Koha Jone ve Albania, Demohıristiyanlar tarafından işletilmeye başlandı. Bunlar aynı zamanda Gazete 55, Shqiperia Etnike gibi gazetelerde ve Phoenix gibi dergilerde de etki sahibidirler. Katoliklerin Müslüman Arnavutluk'u Katolik bir yere çevirme arzusu ülkenin kuzeyinde haçlar dikmeleri ve İşkodra şehrindeki Rozafa Kalesinde bulunan Fatih Cami'ni kiliseye çevirme projesine para bağışlayarak destek olan, Tiran'daki

Amerikan elçisi Marcy Ries'i arkalarına alarak hareket etmeleri ile 2005 yılı boyunca görüldü.

Tüm bunlara rağmen, 1997'den sonra Ortodoks Kilisesi Arnavutluk siyasetinde en önemli oyuncu olmuştur. Bir çok Arnavut'un genel kanaatine göre Ortodoks Kilisesi ve onun Yunan Piskoposu Anastatis Yanolatos 1997'den 2005'e kadar Arnavutluk'un gerçek devlet yöneticisidir. Arnavutluk'taki Ortodoks Kilisesi Yunanistan ve Sırbistan ile birlikte Amerika Birleşik Devletlerinden bir çok Protestan örgütün de açık desteğine sahiptir. 1997 hükümet darbesinden sonra Yunanistan ve Ortodoks Kilisesi devlet aygıtının neredeyse tamamına yerleştiği insanları ile Arnavutluk'u yönetti. Başbakan Fatos NANO'dan Cumhurbaşkanı Alfred MOÏSIU'ya Savunma, İçişleri, Ekonomi, Devlet, Kültür ve Sağlık Bakanlarına kadar, Eski Dışişleri Bakanı Paskal MILO dahil olmak üzere, bunun gibi Arnavut siyasetinde 2005 yılına kadar yer alan bir çok bakan, politikacı ve hükümet görevlisi tamamen Ortodokslar idi veya en azından İslam karşıtı olduklarını ilan etmişlerdi. Katolikler gibi Ortodoks Kilisesi de, kilise hastaneleri, halk okulları, şirketler, enstitüler, radyolar ve gazeteler gibi bir çok kuruluşu Arnavutluk'ta faaliyete geçirdi. Ortodoks kilisesi, dini dönüşümün Arnavutların ulusal asimilasyonunu da sağlayacağına inanmaktadır. Onlar, Yunanistan'daki sayıları 700.000'i aşan Arnavut göçmen üzerinde büyük bir nüfuz sahiptirler. Bir çoğu Arnavut olmayan ve fakat Ulah kökenli Ortodoks Arnavutlar arasında 12 yıldan bu yana süren Yunan propagandası onları yeniden organize etmeyi, ekonomik durumlarını güçlendirmeyi ve onların etnik geçmişlerini hatırlamalarını sağlamayı dener. Bu gün Ulahlar, Arnavutluk'un kuruluşlarında çok güçlü bir şekilde kontrol etmektedirler. Tiran'ın belediye başkanından Bilim Akademisinin yöneticisine, Arnavutluk'un en büyük günlük gazete basımcısından Tiran

Üniversitesinin ekonomi, tarih, psikoloji ve edebiyat fakülteleri dekanlarına, Soros yöneticisinden Tiran NY Üniversitesi rektörüne ve savunma bakanına kadar bir çok kişi ve fazlası köken olarak Ulahlardan veya yakın arkadaşlarındandır ve bunlar Piskopos Yanulatos ve Yunanistan taraftarıdır. Bir İngiliz tarihçi olan James PETİFER Arnavutluk'taki 2003 yerel seçimleriyle ilgili makalesinde Arnavutluk'taki Yunanlıların ve Ulahların Sosyalist Parti'deki etkilerini deklare etmiş ve Sosyalist Partiyi nazikçe, Ortodoks olarak etiketlemiştir.

Arnavutluk Yunan ve Ulahları Sosyalist Parti'den ayrı olarak OMONIA olarak bilinen Defense of Human Rights Party'de de temsil edildiler. Geçen yıl bu parti Yunanistan ve Avrupa Birliği yönetimlerinin onayı için ihtiyacı olan, Sosyalist veya Demokrat yönetimden 3 – 4 bakanı almaya çalışıyordu .

* * *

1991'den sonra, Arnavutluk'un batıya açılışıyla Protestanlardan, Mormonlardan, Yahova Şahitlerinden, Evanjelistlerden, Kalvinistlerden, Luthercilerden, Adventistlerden, Tele-Evanjelistlerden, Kadıyanilerden, Bahailerden ve diğer mezheplerden oluşan bir ordu Arnavutluk'u istila etti. Tecrit edilmiş ve aç bırakılmış bir halkın bulunmasıyla onlar Arnavutlukta umutsuzluk içindeki yaşayıştan kurtulmak ve Batı'nın kendileri için sakladıklarını sınamak isteyen umutsuz Arnavutlar için bir ellerinde ekmek ve diğer ellerinde İncil ile gelecek onları bir gibi balık avladılar.

Onların milyon dolarlarla hesap edilen bütçelerinin sonucu olarak 1991'den bu yana Arnavutluk'ta çok sayıda Protestan kilisesi boy gösterdi. Protestanlar, Kalvinistler ve Yehova Şahitleri geldikleri ülkeler tarafından kuvvetle desteklendiler. Albanian Center for Conflict Resolutions tarafından idare edilen bir çalışmaya göre güçlü propaganda ve yatırım ile, ki misyonerler 15 yıldır bunu yapıyor,

Arnavutların yaklaşık %3,1'i Protestanlığa döndürüldü.

Bu noktada Amerikalıların din değiştirmede hevesli olduklarını ve din değiştirenlerin çoğunun onlar tarafından geliştirildiklerini fark etmek ilginçtir. Yukarıda bahsedilen dış yardımların sonucunda Müslümanlar en kötü pozisyonda iken Protestanların ve Ortodoksların Arnavut toplumunun en iyi bütünleşmiş kesimi olduğunu kaydedebiliriz. Ortak gidiş açısından neredeyse Arnavutluk'taki tüm yabancı mezhepler Arnavutların İslami kimliğine saldırıda ve Müslümanları kendi düzenlerine çevirmede birlikte izlendi. Şimdi bile Arnavutluk Müslüman Toplumu sadece 3 arabaya sahipken ve Arnavutluk Müslüman Forumu hiçbir şeye sahip değilken Arnavutluk'taki kiliseler bir çok şeye ve hatta helikoptere dahi sahip haldedir. Onlar devlet içinde devlet gibidirler. Ekonomik üstünlükleriyle onlar, Müslümanları hedefleyen yayımlar, TV programları ve güçlü etkileri olan konferanslar organize ediyorlar. Bir çok Protestan Hıristiyan Kilisesi ve organizasyonu okullar, kuruluşlar, enstitüler, yetimhaneler ve klinikler çalıştırıyor.

Arnavutluk yasalarının Müslümanlara geldiğinde dini radyoları yasaklamasına rağmen onlar dört radyoyu yönetiyorlar. Arnavutların ortak inancına göre bir çok kilisenin yönetimi ülkeye karşı casusluk faaliyetleri için istila edilmiş haldedir. Bu şüphe, yerel gazeteler bir çok misyonerin yabancı casusların faaliyetlerinde kullandıklarını açıkça itiraf ettiklerinde pek çok kez doğrulanmıştır.

Mormon Misyonerler Tiran Caddelerinde

Arnavutluk'taki Hıristiyan Sivil Toplum Kuruluşlarının ve yönetim merkezlerinin sayısı o kadar çoktur ki onların hepsini saymak neredeyse imkansızdır. Yine de aşağıdaki liste Arnavutluk'un bu gün yüz yüze olduğu Haçlı Savaşının derecesini biraz aydınlatılabilir:

SJAA (St. John Ambulance Association); SSJE (Society of St. John Evangelist); SPSM (Society for the Sacred Mission); SCM (Student Christian Movement); UCCD (United Christian Council for Democracy); VAT (Voluntary Aid Detachment); YMFS (Young Men's Friendly Society); PSCE (People's Society for Christian Endeavor); C.O.S. (Charity Organization Society); FANY (First Aid Nursing Yeomanry); BSC – Bethany Christian Services (“Shërbimet Kristiane Bethany”.); CF - Cross Foundation (“Fondacioni i Kryqit”); FPEC - Foundation Program for Evangelization of Children (“Fondacioni Program për Ungjillizimin e Fëmijëve”); Power of Light (“Fuqia e Dritës”); International Professional Development (“Zhvillimi Ndërkombëtar Profesional”); Humanitarian Foundation for Protection of Women and Children (“Fondacioni humanitar i mbrojtjes së gruas dhe fëmijës”); Adams' Humanitarian Foundation (“Fondacioni Humanitar Adams”); “Word of Life” Foundation (“Fondacioni ‘Fjala e Jetës’”); God Loves Albania (“Zoti e do Shqipërinë”); Way of Peace (“Rruga e Paqes”); Austria for Albania Foundation (“Fondacioni Austria për Shqipërinë”); Church of Christ Tirana (“Kisha e Krishtit Tiranë”); Siloah Fellowship International; Albanian Encouragement Project (“Projekti për inkurajimin e Shqipërisë”); Norsk Nordhjelp; International Christian Foundation (“Fondacioni Kristian Ndërkombëtar”); Nostra Signora del Buon Consiglio; Orthodox Clinic of Evangelization (“Klinika Ortodokse e Ungjillizimit”); Bethany Fellowship Albania; Christian Center Victory (“Qendra Kristiane ‘Fitorja’”); Mission

Emanuel for Albania Foundation (“Fondacioni Misioni Emanuel për Shqipërinë”); Contribute for Education Mission (“Misioni Kontribut për Edukimin”); Orthodox Union “Friends of St. Cosmo” (Lidhja Ortodokse ‘Miqhtë e Sh. Kozmait”); Christian Aid Service (“Shërbesa e Ndhimesës Kristiane”); Jehova’s Witnesses (“Dëshmitarët e Jehovahit”); Christian and Evangelist Union (“Enti i Bashkimit Kristian dhe Evangjelist”); Adventistic Church (“Kisha Adventiste”); Christian Evangelistic Church (“Kisha Kristiane Evangjeliste”); Charity Mission “Mother Theresa” (Misioni Bamirës ‘Nëna Tereza”); Selessian Association (“Shoqata Seleziane”); World Baptist Foundation (“Fondacioni Botëror Baptist”); Yürgen Walman Foundation (“Fondacioni ‘Jürgen Walman”); Contro Informazione Terzo Mondo; Humanitarian Foundation for Albanian Christian Culture (“Fondacioni Humanitar për Kulturën Kristiane Shqiptare”); Colping Family (“Familja Kolping”); European Baptist Federation (“Federata Baptiste Evropiane”); Youth for a Mission (“Të Rinjtë për një mision”); “Don Bosco” Social Center (“Qendra Sociale ‘Don Bosco”); Charity Missionaries – Sister M. Ancilla (“Misionaret e Bamirësisë – Motra M. Ancilla”); “Jesus’ Pupils” Society (“Bashkësia ‘Nxënësit e Jezusit”); Adventistic Church of the Seventh Day (“Kisha Adventiste e Ditës së Shtatë”); Mother Theresa Mission (“Misioni Nëna Tereza”); Nehemiah (“Nehemia”,); Free Finish Mission (“Misioni i Lirë Finlandez); Liahona; International Protestant Assembly (“Asambleja Protestante Ndërkombëtare”); Adra Albania – Agency for Adventistic and Spiritual Development – Albania (“Agjencia për Zhvillimin Adventist dhe Shpirtëror në Shqipëri”); Oklahoma – World Institute of English for Albania (“Oklahoma – Instituti Botëror i Anglishtes për Shqipërinë”); Hope for Albania (“Shpresë për Shqipërinë”); Gjerasim Qiriazhi Foundation (“Fondacioni Gjerasim

Qiriazhi”); Estafier.

VARLIK VE YOKLUK ARASINDA

Arnavutluk Müslümanları 11 Eylül sonrasının gerçeklerinin akabinde kimlikleri hakkında büyük şoklara şahit oldular. İslam’a karşı küresel histeri anında Arnavutluk devleti bile, kendi Müslümanlarına karşı anlaşılmaz açık bir Haçlı Savaşına alet oldu. Örneğin, 13 Ocak 2003 tarihinde Arnavutluk Müslüman Toplumu’nun genel sekreteri ofisinde suikasta uğradı. Onun esrarengiz öldürülüşü devlet araçlarını ve gizli servisleri Müslümanlara karşı taşkın bir tutuma sevk etti. Devlet, basını, onları fundamantelistler olarak itham etmede destekledi. Arnavutluk Müslüman Toplumu’nun ofisleri bir çok kez polis tarafından basıldı ve onların çalışanları hiçbir mahkeme kararı olmaksızın göz altına alındılar. Sıradan inananlar ve imamlar camilerden alınıyor ve onların parmak izleri ile fotoğrafları şüpheli olarak alınıyordu ki bu güne kadar onlara bu iğrenç suçu isnat edebilecek hiçbir delil bulunmamıştır. Bu tarz ilan edilmemiş resmi apartheid ve ayrımcılık Arnavut Müslümanların yeni neslinden evvel asla görülmemiştir. Onlar niçin kendilerine bazı “kötü çocuklar” olarak itham edilmekle baskı yapıldığını ve basitçe, geçmişteki ataları gibi, inandıklarında dinlerinin Taliban ile eşitlenmesini anlayamıyorlardı. Arnavutluk Müslümanları basının neden kendilerini bir çeşit suçlu olarak görmek zorunda olduğunu anlayamıyordu. Onlar SHIK’in (Arnavutluk Gizli Servisi) MCA’nın ofislerine ve camilerin içlerine niçin dinleme cihazları yerleştirdiğini ve sonra onları MCA’nın ofisindeki sahte bir bomba alarmını bahane ederek sökmelerini anlayamıyorlardı. Niçin onlar da, diğerleri değildi? Bu, büyük olasılıkla, onların ülkenin en fazla yoksullaştırılmış ve zayıf düşürülmüş dini topluluğu olmaları sebebiyledir.

Bu gün Arnavutluk'un Müslümanları, Arnavut halkının en izole ve yoksul toplumunu temsil ediyor. Bunun aşılması için onların kendi enstitülerini, okullarını, kurumlarını ve medyalarını oluşturmaya ihtiyaçları var. Fakat onlar tüm bunlar için bir kaynağa sahip değiller. Onlar Cuma namazını kılmak için bile yeterli camiye sahip değiller. Bu gün Tiran'da, ülkenin başkentinde, sadece sekiz cami var ve Cuma günü Arnavut Müslümanlar Tiran'ın Merkez Meydanındaki eski Osmanlı camii olan Ethem Beg Camii onları içine alamadığı için zorunlu olarak dışarıda Cuma namazı kılmaktalar. Diğer camiler de aynı durumdadır.

Arnavutlar şehirde onları alabilecek bir cami olmadığından Bayram Namazını Tiran'ın ana meydanında kılıyorlar

Tiran'ın Arnavut Müslümanları devletin okulları onların İslami örtüleri sebebiyle örtülü kızlarını uzaklaştırdığında onları gönderebilecekleri hiçbir özel yüksekokula sahip değildir. Ama diğer toplumlar, Kadıyaniler ve Ahmediler dahil olmak üzere, buna sahiptirler. Arnavut Müslümanlar Hıristiyanlardan farklı olarak toplumları için hiçbir radyoya ve gazeteye sahip değildir. 1991'den sonra ülkede yaratılan tek Müslüman gazetesi (Drita İslame) şu an sağlıklı bir durumda değildir. Arnavutların tarihi dikkate değer olaylar ile dolu olsa bile, onların şimdiki durumu çok umutsuzdur. Onlar, bu gibi bir enstitüyü çalıştırabilecek yetenekte entelektüellerden yoksun değilken, ülkede onlara Osmanlı

yönetimindeki atalarının dinini ve tarihini öğretecek, onların Osmanlı –İslami geçmişlerini belgeleyecek ve muhafaza edecek, İslami eğitim için bir enstitüye bile sahip değildir.

Arnavutluk Müslümanları nüfusun büyük çoğunluğunu oluştursa bile onlar, kimlikleri yüzünden farklı saldırılara karşı haklarını koruyacak ve onları temsil edecek bir siyasi partiye de sahip değildir. Arnavutluk Müslümanları arasında siyasi partilerin, radyoların, gazetelerin, okulların, enstitülerin, kurumların olmayışı bu toplumun onları yönetecek personeli olmaması sebebiyle değildir. Arnavut Müslümanların önündeki temel problem Arnavut toplumunun daha büyük problemlerinin bir parçasıdır. Komünist geçmişten miras kalan berbat ekonomik durum ve demokrasi döneminde verilen sahte sözler temel problemdir. Ülkenin şimdi tecrübe ettiği büyük ekonomik umutsuzluktan Arnavut Müslümanlar kadar dinsiz Arnavutlar da acı çeker haldeler. IMF'nin sömürgeci ekonomik politikaları tarafından yıllardan beri harap edilen, halkın %50'sinin işsiz olduğu ülkede Arnavut Müslümanların geleceği çok acımasız görünmektedir.

Onların tek yeniden diriliş umudu uyuyan Müslüman Dünya'nın Büyük Okyanusunda kaldı. Onlar, ülkelerindeki istilacı binlerce Hıristiyan misyoner, işadamı, görevli, enstitü ve organizasyona bakıp Müslüman Dünya'nın da bir gün kendisini yenileyerek, Avrupa'nın eşliğinde yaşayan din kardeşlerini hatırlayacaklarına dair umutlarını muhafaza ediyorlar. Ancak şimdiye kadar Müslüman Dünya, saldırgan tarihi Hıristiyanlığın gemlenemeyen ağzında, İslam Dünyası Okyanusundan çok uzakta, dostane olmayan bir bölgede ölüm kalım savaşı vermek zorunda olacak Arnavutluk Müslümanlarını, onların Avrupalı görünüşleriyle hatırladı.

ÇAMERIA GÜNLERI YAKLAŞIYOR 27 Haziran Çameria Soykırım Günü

Dosja e zezë e Greqisë, 1912-2007

Ushtare grekër në kufirin shqiptar në vitin 1949

Shekulli i 14-të. Ja ç'shkruan Faik Konica në vitin 1940 për "bëmat" e dhespotit grek me emrin Thanas: "Në gjysmën e dytë të shekullit të katërbëdhjetë, Janinën e qeveriste një princ bizantin (ose një despot, siç e kishte titullin zyrtar) i quajtur Thanas. Këtij Thanasi i hipi në kokë ideja e bukur për të vrarë gjithë shqiptarët. Siç thotë Dukasi, (një historian grek) një nga lojrat e tyre të parapëlqyera ishte t'u priste hundët ose pjesë të tjera shqiptarëve dhe t'i linte të vdisnin në agoni".

Genocidi grek ndaj çameve.

Shekulli i 21-të. Mars 2007. Një video leshohet në media, ku ushtarët grekë këndojnë duke marrshuar një këngë me këto fjalë: "I shikoni ata, janë shqiptarë. Me zorrët e tyre do të bëjmë lidhëse këpucësh". Për fat të keq, edhe pse 7 shekuj më pas, incidenti më i fundit në lidhje me Greqinë, duket si realizim virtual i masakrave të Thanasit. Edhe pas kaq

kohe ndërgjegjjet e kombeve vazhdojnë të mbajnë peng marrëdhëniet mes dy popujve.

Një "peng" që e ka zanafillën që kur pronarët shqiptarë në kohën e Ali Pashë Tepelenës, punësonin argatë grekë pasi burrat shqiptarë shkonin e luftonin në çdo cep të botës për Perandorinë Osmane. Vendozja e tyre në Epir, që në fakt sipas Konicës, s'do të thotë gjë tjetër veçse "Kontinent" e që nuk tregon kombësinë e banorëve që jetojnë në të, u bë flamuri i pretendimeve të fqinjëve për greqizmin e jugut të Shqipërisë. Një konflikt që ka sjellë shumë e shumë incidente mes dy vendeve. Gazeta "Tirana Observer", boton vetëm 100 prej tyre, që nga viti 1912 e deri tek videoja greke që u shfaq vetëm pak ditë më parë. Por kjo është vetëm njëra anë e medaljes së marrëdhënies Shqipëri-Greqi. Dy popujt më të lashtë në Ballkan, i kanë ardhur në ndihmë njëri-tjetrit në momente shumë të vështira. Mes luftëtarëve që i sollën pavarësinë Greqisë, renditen edhe shumë emra shqiptarësh. Ndërkohë përkrahja greke u vulos edhe me "Traktatin e Mirëkuptimit, Fqinjësisë së Mirë, Bashkëpunimit e Sigurisë" në vitin 1996.

Marshimi për të pushtuar Epirin, 5 tetor 1912

Organizatrat greke deklarojnë bashkimin e forcave ballkanike për të mbrojtur territoret nga faktori shqiptar që kërkonte pavarësinë. Veç ushtrisë u organizuan dhe banda të armatosura që qarkullonin fshatrave myslimanë të Çamërisë. Ishte koha kur përpjekjet e Shqipërisë për të shpallur pavarësinë po jepnin frytet e para. Ky mobilizim i shqiptarëve u pa si kërcënim për Greqinë e cila nisi hapur ofensivën për pushtimin e Vorio Epirit. Emërimi i një guvernatori me origjinë shqiptarë në Janinë u interpretua nga grekët si zgjerim i një rreziku shqiptar për marrjen e Janinës dhe krahinave përreth. (Devam edecek)

ARNAVUTLUK'TA KOMÜNİZM SONRASI DİNLERİN YAYILMASI VE GELİŞMESİ

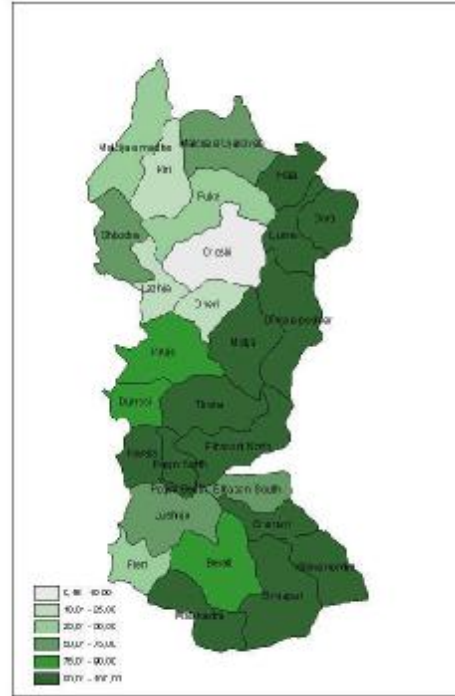
7.Bölüm

1- Din Haritası

1912 öncesi Arnavutlukta, devamlı bir değişim olmaktadır. Bu değişim, kültür, din değişmesi gibi unsurlardan oluşmaktadır.

Artık monarşi devrinde bütün bu değişimler sonuçlandırılmıştır ve nihayet ülke genelinde bir din haritası oluşmuştur. Bunu birkaç kısma ayırmak mümkündür: I- Çoğunlukla Müslümanlardan yaşanan bölge veya şehir, II- Çoğunlukla Ortodokslardan yaşanan bölge veya şehir, III- Çoğunlukla Katoliklerden oluşan bölge veya şehir, IV- Bütün din mensupların yaklaşık aynı oranda oluşturduğu bölge veya şehir. Burada belirtmemiz gereken önemli bir şey de Bektaşilerin İslâm nüfusuna katılmasıdır. Mesela 1942 yılında, İtalyanların yaptığı sayıma göre, ülkenin toplam nüfusunun %68,3 oluşturan Müslümanların sayısı 763.723 dir. Bu 763.723 Müslümanın 599.524 Sünniler (Müslüman nüfusunun %78,5'i), 164.199'unu ise Bektaşiler (Müslüman nüfusunun %21,5'i) teşkil etmekteydi¹. Oluşan bu din haritası bugün de hemen hemen aynıdır. Belki 1990 yılından sonra, ülke içi toplumun göçleriyle biraz değişecektir, ama çoğunluk itibariyle aynıdır. Genelde İşkodra şehrinin kuzey tarafı Katoliklerden oluşuyordu. Bu Mirdita, Rreshen, Kurbin şehir ve bölgelerini teşkil eder. Çoğunluk olarak Lezha şehrinde de vardır. Ayrıca Tiran, Durres gibi büyük şehirlerde de Katolik nüfusu vardır. Orta Arnavutluk şehirleri: Tiran, Durres, Kavaje, Elbasan, Kruje gibi şehirlerde Müslüman nüfusu ağır basmaktadır. Ayrıca kuzey doğu tarafları:

Peshkopi, Kukës, Mat gibi bölgeler de Müslümanlardan oluşmaktadır. Ancak bu taraflarda Bektaşilerin de önemli bir ağırlıkları vardır. Arnavutluğun güneyi de çoğunluk itibariyle Müslümanlardan oluşmaktadır. Buralarda da Skrapar, Permet gibi şehir ve bölgelerinde büyük sayıda Bektaşî nüfusu bulmak mümkündür.

Ortodokslar ise daha çok güney ve güney doğuda oturuyorlar. En çok Korça şehrinde mensubu bulunmaktadır. Ondan sonra Gjirokastra, Saranda gibi şehirlerde de belli bir ağırlık oluşturmaktadır. Bütün din mensupların beraber yaşadığı bölgeler de vardır, bunlar daha çok Adriyatik denizin kıyılarındaki şehirlerden oluşmaktadır. Bu Arnavutluk dini haritasıdır. Daha iyi anlayabilmek için 1990 yılların başındaki Arnavutluk genelinde, Müslüman nüfusun istatistik çizelgesine bakalım²:

¹ Popoviç, Aleksandre, a.g.e, s, 36

²Basha, Ali, *İslâmi ne Shqipëri Gjate Shekujve*, s, 215-216

No.	İller	Şehir			Köy		
		Nüfus	Müslüman	%	Nüfus	Müslüman	%
1	Berat	48121	34166	71	93705	81523	87
2	Bulqiza	7000	6000	85,7	26017	25817	99,2
3	Delvina	8500	6400	75,3	22000	7600	45,5
4	Dibra	13227	12677	95,4	107481	107281	99,8
5	Durres	95200	73066	76,75	70361	65436	93
6	Elbasan	94231	80096	84,99	123667	116759	94,4
7	Bilisht	5700	4560	80	31569	25229	80,13
8	Fier	61900	43330	70	142761	114208	80
9	Gramsh	8160	6926	85	36631	32968	90
10	Gjirokaster	27459	23000	83,76	29933	13430	33,5
11	Has	3077	3027	98,37	27286	27286	100
12	Kavaje	29761	25297	85	55707	50136	90
13	Kolonja	7481	6360	85,01	17810	15239	85,5
14	Korça	69409	45116	65	111541	99644	89,37
15	Kruja	21100	20045	95	39695	25807	65
16	Kukes	14300	14250	99,65	60068	60068	100
17	Kuçova	22300	14495	65	16363	11945	73
18	Laç	21271	13188	62	27810	26450	95
19	Lezha	12784	7266	56,83	50721	10033	19,78
20	Librazhd	8901	8801	98,87	64970	63470	97,09
21	Lushnja	31505	22050	70	106325	74427	70
22	Mat	15600	14075	90,22	63154	60158	95,25
23	Memadhe	3380	2028	60	79982	47990	60
24	Mallakaster	11895	11300	95	34559	32831	96
25	Mirdite	7981	830	10,40	43720	-	-
26	Peqin	6800	6800	100	23978	23978	100
27	Permet	9718	7288	74,43	30701	24560	80
28	Pogradec	20123	14096	70	53210	37247	70
29	Puke	6077	2734	45	44209	17604	40
30	Saranda	18583	9292	50,12	40376	20188	50
31	Skrapar	17295	17095	98,84	30310	30310	100
32	Shkodra	80936	48562	60	77252	46351	60
33	Tepelene	14413	10810	75	36609	32948	90
34	Tiran	253138	185000	73,08	121345	120830	99,57
36	Vlora	88564	57566	65	92161	59904	65
Toplam		1.176.002	866.134	73,65	2.079.894	1.640.247	78,86

Bu, Arnavutluk dini haritasıdır. Bugün belki biraz değişmiştir, gerek coğrafik alan olarak, gerek nüfus olarak ama genel hatlarıyla aynı tablo yine karşımıza çıkacaktır. Yine batılılara göre Arnavutlukta, ikinci dünya savaşın bitiminde, Arnavutluğun toplam nüfusu 1.180.500 idi. Bunların 826.000'i Müslüman, 212.500'i Ortodoks ve 142.000'si de Katolik idi. İslâm nüfusunun 220.000'i Bektaşî'dir. Bektaşiler daha ılımlı bir Müslümanlık sergilemektedirler.³

2- Din Adamların Rolü ve Siyasi Problemler

Bir ülkenin tarihinde muhakkak en önemli yeri entelektüel sınıfı teşkil etmektedir. Arnavutlukta da böyle olmuştur. Fakat burada, entelektüel sınıf demek din adamları demektir. Çünkü Arnavutlukta okumuş insanların çoğunu din adamları oluşturmaktadır. Dolayısıyla ülkenin iyiliği ve gelişmesi adına bunlar en çok çabayı gösterenlerden olup, aynı zamanda en çok eziyet bunlara yapılıyordu. Mesela, Arnavutluk sınırları dışında kalan Çameria bölgesinde Müslümanlar, Yunan Ortodokslardan devamlı eziyet görmüşlerdir. Olay o kadar ileriye gitmiştir ki, bu bölgede İslâm adına hiçbir şeyin gelişmesine izin vermeyip, din adamlarını, Ortodoks Yunanları kendileri tayin ediyordu.⁴ Din adamları Arnavutluğun ilk şairleri, temsilcileri, savunucularıdır. Ülkenin iyiliği için ilk sesi onlar çıkarıyorlardı. Bunun için onlardan yüzlerce şehit verdi Arnavut milleti.⁵ Aşağıda bir kısmın isimlerini bahsedeceğiz, hepsi de çok büyük hizmetler verdiler ama sayıları çok büyük olduğu için hepsini zikretmek mümkün değil.

Müslüman din adamları İstanbul'da ve diğer ilmi şehirlerde almış oldukları

eğitim ile Arnavut halkına hem din açısından hem de milli açıdan büyük katkıda bulundular. Arnavut şiirin zirvesi Naim Frasheri, Bektaşî olup ülkenin durumu için kalemiyle derdini anlatmıştır. Kardeşleri Abdül, Prizren kongresin kurucularından ve Sami (Şemsettin Sami) ülke için hizmetler verdiler. İlk Arnavutluk İslâm birliğin başkanı H. Vehbi Dibra, Arnavutluğun bağımsızlığı için her şeyini ortaya koymuş, bu olayın en merkez şahsiyetleridir.⁶ Diğer önemli bir insan da Hafız Ali Korça, hem din adına hizmet edip hem de ateizm, komünizm eleştirileri, ülkenin sorunları hakkında kitaplar yazmıştır. Hafız İbrahim Dalliu, Arnavutçada ilk kuran tefsirini yapmıştır. Bunlar gibi nice din adamları, Hz. Ali Kraja, H. İsmet Dibra, Musa Derguti gibi insanlar her şeylerini din, millet için feda ettiler.⁷ Bütün bu din adamlarının döktükleri teri, taşıdıkları derdi yine Arnavut asıllı olan Mehmet Akif Ersoy şöyle anlatmaktadır:

Arnavutluk yanıyor... Hem de bu sefer pek müthiş!

Hani milliyetin İslâm idi... Kavmiyet ne!⁸

Mehmet Akif Ersoy

³[http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstudy:@field\(DOCID+al10055\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstudy:@field(DOCID+al10055))

⁴ Zekaj, Ramiz, a.g.e, s, 38

⁵ Basha, Ali, *Neper Gjurmjet e Islâmit*, s, 578

⁶ Ministria e Arsimit, a.g.e, s, 213

⁷ Basha, Ali, *İslâmi ne Shqipëri Gjate Shekujve*, s, 150-158

⁸ Ersoy, M. Akif, *Safahat*, Çağrı yay, İstanbul 2006, s, 192

Ortodoksların arasından millete hizmet eden birçok din adamları çıkmıştır. Bunların en önemlisi de Fan Stilian Noli'dir.⁹ Arnavutluğun başbakanlığını yapmış bu kişi aynı zamanda da papazlık yapmış ve aynı zamanda da kitap, tercümeleler telif etmiştir. Bunun gibi, nice Ortodoks din adamları millet için ter dökmüştür.

Katolik mensupların içinden de birçok din adamı, taşıdıkları ideallerle daha iyi bir Arnavutluk tasavvur edip, hizmet etmeye çalışıyordu. Bunların, belki en önemlisi de Gjergj Fishta'dır. Rahip, düşünür, şair olan Fishta, Arnavutluk ve Katoliklerin hayatında çok büyük hizmetler yaptı. Yine Katolik bir entelektüel olan Pashko Vasa'nın meşhur sözü: "Arnavut'un dini Arnavutluktur"¹⁰, bağımsızlık çizgisinde bütün Arnavutları birleştirmiştir.

Sonuç olarak, Arnavutlukta din adamları entelektüel sınıfını oluşturuyordu. Dolayısıyla ülkenin fikri, siyasi hayatının başında bunlar geliyordu. Yani Arnavutluk devletin bağımsızlığın kazanmasında, müstakil bir devletin oluşmasında ve sağlıklı bir şekilde yönetilip başarılı oluşmasında, belki en önemli rolünü din adamları oynamıştır. Siyasi açıdan Ortodoks ve Katolikler daha şanslı idiler çünkü Katolikler İtalya'dan, Ortodokslar da Yunanistan'dan destekleniyorlardı. Ama Müslümanlar için aynı şey söz konusu hiç değildir. Özellikle Arnavutça olarak basılan "*İnglezet Kundra İslâmes*" (Tiran 1941) adlı broşürde okuyucuya, İslâm'ın ve Müslümanların, dünyanın amansız düşmanı olduğu anlatılmaya çalışılıyordu.¹¹ Oysa Müslüman din adamların diğer dinlere karşı ve millete karşı anlayışlarını Vehbi Dibra şöyle ifade

etmektedir: " Bu ülke, üç din mensuplarından oluşmaktadır. Ülke, milliyetin iyiliği için hepimiz kardeşiz ve bunu devamlı korumalıyız. Din konusunda ise, herkes kendi dinin iyiliği, gelişmesi yolunda serbest ve hürdür".¹² Siyasi çatışmalar en başta, ülkenin bağımsızlığıyla ilgili konularla başlıyordu. Frasheri bu konuda şöyle demektedir: "İstanbul hükümeti başlangıçta, Arnavutluğun Osmanlı imparatorluğundan ayrılmasını istemiyordu, fakat bir zaman sonra Adriyatik kıyısındaki durumu düzeltmek konusundaki güçsüzlüğünü fark ederek, Arnavutluğun ileri gelenlerine yaklaşmayı amaçlayan bir politikaya girişti..." Bu yıllarla ilgili Protestan misyonerlerin ve Romen Katolik din adamların şiddetli etkilerine işaret edebiliriz. Bunların ve diğerlerinin ülkenin durumunu anlamadaki yetersizliklerine şaşırılmamak mümkün değil. Gerçekten de bu birinciler Arnavutluğu çok kısa bir sürede Hıristiyanlaştırmayı düşünürken (başlangıç için 100.000 dolar ve sonra yıllık 50.000 dolarlık bir miktar harcayarak), ikinciler ise "Fils de Tenebres" (dalaletteki çocuklar) adını verdikleri Arnavutluk Müslümanları ve Ortodokslarını, Roma imparatorluğundan beri gerçek din olan Katolikliğe döndürmeye çaba gösteriyorlardı.¹³

Hacı Vehbi Dibra

9

http://sq.wikipedia.org/wiki/Kisha_Ortodokse_Shqiptare#Fillimet

¹⁰[http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstudy:@field\(DOCID+al10055\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstudy:@field(DOCID+al10055))

¹¹ Popoviç, Aleksandre, a.g.e, s, 37

¹² Basha, Ali, *İslâmi ne Shqiperi Gjate Shekujve*, s, 124

¹³ Popoviç, Aleksandre, a.g.e, s, 21–22

BALKAN NOTLARI – ARNAVUTLUK

Gürkan Biçen

Takdim

2 Ağustos 2007 ile 11 Ağustos 2007 tarihleri arasında yapmış olduğum Balkan gezisine ilişkin notların ilk bölümünü hazırlamak nasip oldu. Bu on günde Arnavutluk, Makedonya ve Kosova'yı gezme ve buradaki Müslümanlarla görüşme fırsatı buldum. Aşağıda tümünü verdiğim, bir kısmı Vakit Gazetesi'nin 11 - 12 - 13 Kasım 2007 tarihli nüshalarında yayımlanan yazım bu gezinin sadece Arnavutluk kısmına değinmektedir. Yazıda kırmızı renkle belirginleştirelen kısımlar konu hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabileceğiniz linklere işaret etmektedir. Kırmızı bölümlerin üzerini tıklayarak bir kısım habere, videoya ve resme ulaşma imkanınız olacaktır. Bununla konu hakkında daha fazla bilgi edinmenizi amaçlamaktayım. Balkan Notları'nın sizin için de faydalı olması duasıyla...

Balkan Notları

Şayet havayolu ile Arnavutluk'a gelmeyi tercih ettiyseniz –ki tercih etmenizi öneririm. Aksi halde Bulgaristan veya Yunanistan vizesi için ayrıca uğraşmanız gerekecektir- Arnavutluk'un yeni sahibi Nena Terasa karşılıyor sizi, [Rinas / Tiran havalimanında](#). Arnavutluk, ülkenin bir çok yerine olduğu gibi buraya da onun, Rahibe Terasa'nın, adını vermeyi uygun bulmuş. Terasa, Makedonya doğumlu, Katolik kökenli bir rahibe. Arnavutluk'a ömründe sadece üç kez gelmiş ve ilk gelişinde de [eski diktatör Enver Hoxha'nın mezarına çiçek koyup](#) eşini kucaklamış. Terasa'nın önemi, Vatikan'ın kendisini azize ilan etmesi ve tüm Arnavut halkına bir model olarak dayatmasından kaynaklanıyor. Öyle ki, Arnavutluk devletinin pasaportların üzerine onun resmini basmayı düşündüğü söyleniyor, şu aralar.

Nena Terasa

Türkiye Cumhuriyeti pasaportu taşımak size [Arnavutluk'a vize almadan girme](#) imkanı tanıyor. Ancak, Arnavutluk'un uluslararası [insan kaçakçılığı](#) ağının üzerinde transit bir ülke olarak yer alması, [Türkiye](#)'nin hem ağa dahil hem de ağ içeriden besleyen bir ülke olması Türkiye'nin güneydoğusundan alınan pasaportları şüpheli hale getirmiş olmalı ki ülkeye girmesine izin verilmeden geri gönderilen insanların hikayelerini öğrenmek/duymak da mümkün burada. İşte bu sebeple [şayet daha evvel Arnavutluk'a girmemiş iseniz](#), pasaportunuz 1 yıllık süre ile alınmışsa ve meslek hanenizde de geri dönme ihtimalini yükselten bir ibare yok ise, Arnavutluk'a gitmeden evvel size orada kefil olacak birini bulmanızı tavsiye ederim. Veya az buçuk Arnavutça öğrenip gitmenizi. Zira öğrendiğim kadarıyla bu ülke Arnavutça konuşan diğer ülke vatandaşlarına da zorluk çıkarmıyormuş. Bunun sebebi Arnavut diasporasının dünyanın dört bir yanına dağılmış olması olabilir, diye düşünüyorum.

İşte, 2 Ağustos 2007 sabahı ulaştığım Rinas / Tiran'da [Arnavutluk Müslüman Forumu](#)'ndan [Olsi Jazexhi](#) ile buluşuyorum. Olsi Jazexhi, Firenze (Floransa) / İtalya'da tarih alanında doktora öğrenimi yapan, vaktinin büyük kısmını Müslüman Arnavut kimliğinin yeniden inşası için yürütülen çalışmalara adanmış entelektüel bir Müslüman. Arnavut entelektüelleri arasında tanınmış, Türk ve Osmanlı yanlısı fikirleri sebebiyle Avrupa ve Hıristiyan dünya ekseninde hareket eden entelektüel Arnavutlar tarafından kimi zaman eleştirilen bir kişi. Kendisi 10

gün sürecek olan Balkan turumuzda mihmandarım oluyor. Tüm yol boyunca bana sağlamış olduğu imkanlar ve gösterdiği sabır sebebiyle kendisine teşekkür ediyorum.

Tiran'dan temin ettiğimiz eski model bir Mercedes ile Elbasan yoluna koyulmamızla başlıyor programımız. Ülkedeki otomobillerin yarısı Mercedes marka desek abartmış olmayız. Birçoğu Avrupa'dan getirilmiş (belki de çalınmış) her modelden Mercedes görmek mümkün. Ancak, anayollardan sıklıkla ayrılarak köylere yaptığımız ziyaretlerle geçen bu seyahatimiz bize Mercedes'in keyfi bir tercih değil zorunlu bir seçim olduğunu gösterdi, diyebilirim. Zira, Arnavutluk'un hemen hiçbir köyünde orta kalitede bir otomobilin rahatlıkla hareket etmesine imkan verecek vasatta yol yok demek mümkün. Hatta, Makedonya sınırında yer alan Diber ve Kosova sınırında yer alan Kukës tarafında anayolların dahi köy yolları gibi olduğunu söyleyebiliriz.

Elbasan'a doğru yol alırken yol üzerinde bulunan Perrenjas'taki Türk – Arnavut Vakfına ait medreseyi ziyaret ediyoruz. Bina daha evvel Araplar tarafından yapılmış. Ancak 11 Eylül olaylarından sonra Arnavutluk hükümetinin Arapları sınır dışı etmesi üzerine bina bir süre boş kalmış. Ve daha sonra Türkiyeli Müslümanlar Arnavut kardeşlerinin eğitimlerine bir katkı sağlamak için burayı faaliyete geçirmişler. Yaz dönemi olduğu için talebelerin olmadığı binada Türkiye'den bir aile görevli olarak bulunuyor. Sıcak bir şekilde karşılıyorlar bizi. Faaliyetlerini tanıtıyorlar. Vakfın Tepelena ve Durres'te de medreseleri olduğunu öğreniyoruz. Ziyaret edeceğimiz yerler olduğunu söylediğimizde bize ulaşabileceğimiz insanlara dağıtmamız için bir miktar ilmihal veriyorlar. Böylece ayrılıyor oradan.

Elbasan Tiran'ın hemen güneyinde yer alan, Tiran ile sınırı olan, ova içinde bir

şehir. Osmanlı döneminde kilit noktalarda olan bu şehirde nüfusun %90'ı Müslümanlardan %10'u Ortodoks Vlahlardan (Ulah) oluşuyor. Fakat gariptir ki, şehre hakim tepelerden birinde birkaç metre yüksekliğinde bir haçın dikili olduğunu görüyorsunuz. Bu haç şehrin Hıristiyan olduğu izlenimini vermek için Ortodoks kilisesi tarafından patrik Yanullatos'un emri ile dikilmiş bu tepeye. Şehir halkı ve yönetimi buna karşı çıkmışlar ve kiliseden bu haçın niçin dikildiğini açıklamasını istemişler. Kilise kısaca "Biz Ortodoksuz, bunun için" diye cevap vermiş. Elbasan müftüsünün ve şehir yönetiminin gayretlerine rağmen Ortodokslar yasadışı olarak diktikleri bu haçı indirmeye yanaşmadıkları ve onu korumak için direneceklerini söyledikleri için bu aşamada Müslümanlar haçı kendileri indirmeyi tercih etmiyorlar. Zira tüm Arnavutluk'ta olduğu gibi burada da Müslümanların politik gücü ve temsil düzeyi çok zayıf. Müslümanların haklarını korumak için yaptıkları hemen her şey bir anda bir linç kampanyasına çevrilebiliyor.

Elbasan

Elbasan'da görüştüğümüz Müslümanlar ile tüm bu ziyaretlerin temel amacı olan "Müslüman Arnavut kimliğinin yeniden inşası için neler yapılabilir?" sorusu üzerinde konuşuyoruz. Bu noktada komünist sistemlerin çöküşünden sonra Balkanlarda oluşturulan yeni siyasi ve ekonomik yapılanmalarda Müslümanların modern kimliklerinin Soğuk Savaş dönemindekinden farklı tanımlamalara

maruz bırakıldığını, modern Arnavut kimliğinin Avrupalı ve Hıristiyan temellerde yükseltilmek istendiğini, bunu sağlamak için de hayatın tüm alanlarında yoğun bir faaliyetin yürütüldüğünü belirtmek gerekiyor. Örneğin, Arnavutluk'un göz önündeki tüm mekanları Türk ve İslam karşıtı insanların ismi ile anılıyor. Arnavutluk paralarına Pjeter Bogdani, Fan Noli gibi Müslümanlar için acı hatıralara sebep olan kişilerin resimleri konuluyor. Bu tür kişilerin büstleri, heykelleri ülkenin dört bir yanında yaygınlaştırılıyor. Ahalisinin tamamının Müslüman olduğu yerleşimlere dahi kiliseler inşa ediliyor. Ülkenin bir çok yerine, dağlara, tepelere haçlar dikiliyor. Açık Toplum Vakfı'nın (Open Society Foundation - George Soros'un vakfı) finansmanı ile sayısız gazete, dergi, radyo, televizyon, enstitü vs. işletiliyor. Özel okullar, kolejler, üniversiteler açılıyor. Ve tüm bu kurum ve kuruluşlarda Hıristiyan olmak bir ayrıcalık olarak kabul edilirken Müslüman olmak küçümsenecek bir hal olarak telakki ediliyor. Arnavut entelektüeller Hıristiyanlık propagandasına yaptıkları katkı ölçünde ödüllendiriliyor ve revaç buluyorlar. Sözgelimi, İsmail KADARE Arnavut halkını "arı" ırktan, "beyaz", "Avrupalı" ve "Hıristiyan" olarak tanımladığı için Batı Dünyasındaki popülaritesini yükseltebiliyor. Hıristiyan Dünya'ya dönüş yönündeki propagandası onun bir zamanlar Enver Hoxha ile olan ilişkilerinin örtülmesine yetiyor. Ülkenin her santimetrekaresinde yürütülen misyonerlik faaliyetleri Amerikanın, Yunanistan'ın, Vatikan'ın ve diğer Avrupa devletlerinin desteği ile fütursuzca sürdürülüyor. Amerika Birleşik Devletlerinin Uluslararası Dini Özgürlükler 2006 raporuna göre Arnavutluk'ta 245 adet dini misyon bulunuyor ve bunların ancak 34 tanesi Müslümanlara ait organizasyonlar. Ülkede dini eğitim veren 101 okulun yalnızca 7 tanesinin Müslümanlara ait medreseler olduğunu, bu medreselerden yılda mezun olan öğrenci sayısının 100'ü aşmadığını

buna mukabil her yıl 2600 civarı Hıristiyan öğrencinin mezun olduğunu göz önünde tutarsak Hıristiyan Dünya'nın çalışma hızı, imkanı ve azmi ile Müslümanların çalışmalarının kıyas bile kabul etmeyeceğini anlarız. Evet, böylesi bir gerçeklik içerisinde cevap bulmaya çalışıyoruz sorumuza.

Fan Noli

Arnavutluk Müslümanları, çok yavaş seyreden "kimlik bilinci" gelişiminin henüz ülkenin kaderine yön vermek, yaygın ve baskın bir Müslüman Arnavut kimliği oluşturmak için kendilerine imkan verecek düzeyde olmadığını söylüyorlar. Konuşmalarımızın bir bölümü Müslüman veya Hıristiyan olma algısı üzerinde devam ediyor. Bu konuşmalar esnasında ülkenin son yüz yılının nasıl bir yok etme ameliyesi ile geçirildiğini görüyoruz. Osmanlı sistemi içinden çıkan Arnavutluk bir süre Osmanlıya ait olanları koruyanlar ile tahrip edenler arasındaki mücadeleye şahit oluyor. Ardından gelen komünist dönem ülkenin 500 yıllık tarihini tamamen yok ediyor. Ve komünist dönemin ardından gelen kapitalist sistem komünist dönemden gelen ne var ise onu yok ediyor. Diyebiliriz ki, Arnavutluk'ta günün dışında bir şey bulmak hiç de kolay değil. Bir Müslüman, bu tahrip etme hırsının boyutlarını şu sözlerle açıklıyordu:

“Komünist dönemde dikildi diye neredeyse ağaçları yok edeceklerdi” Seyahatimiz boyunca bu sözün işaretlerini görüyoruz; yıkılmış binalar, sulama kanalları, fabrikalar, bomboş araziler ve dahası.

Komünizm dönemine çalışan fabrikalardan birisi

Böyle bir yok etme ameliyesinin kimlik bilincine yönelik kısmı ise Müslüman olmayı dedelerinin soyunu işaret etmek ile eşanlı kabul eden bir neslin oluşturulması ile neticeleniyor. Bugün Arnavutluk'ta bir kişinin Müslüman'ım demesi onun dini tercihini değil dedelerinin Osmanlı sistemi içindeki konumunu işaret ediyor. Bu sebeple “Müslüman'ım” diyen bir kişi ile yaptığınız konuşmanın sonunda onun aslında “ateist” olduğunu öğrenmeniz sizi şaşırtmıyor. O, Müslüman kökenli bir ateist sadece. Şayet muhatabınız İslam'a ait sembelleri kullanan bir kişi değil ise onun isminden kökenini anlama ihtimaliniz de zayıf diyebiliriz. Zira, komünist dönemde toplumun tüm direnç noktaları yıkılmış ve bambaşka bir toplum yaratılmış. [Bu değişim/dönüşüm isimlerde de kendini gösteriyor. Bu ülkede uzun süre geleneksel Müslüman isimleri kullanılmamış.](#) Arnavutların Hristiyan ve pagan dönemlerinden tevarüs eden isimleri bulmak mümkün. Ama, genç Müslüman kuşağın çocuklarına konulanların dışında geleneksel Müslüman isimlerini yaygın olarak bulmak mümkün değil. Müslüman kökenli bir Romario, Odita, Elisa, Napolyon, Arditi, Angjelo ile karşılaşmanız, hatta sıklıkla karşılaşmanız, sizi şaşırtmamalı. Bu anlamıyla direnç

gösteren insanların komünist dönemde çocuklarına Arnavutça'nın güzel anlamları olan yerel isimlerini koyduklarını görüyoruz: Fisnik (Kerim), Besim (İman), Dritan (Nuri), Agim (Şafak) vb. Kişilerin kökenini anlamak için soyadlarına bakmak daha makul bir yol. Soyadı sıklıkla akraba gruplarını işaret ettiği için soyadı ile kişinin geleneksel aidiyetini tahmin etmeniz mümkün hale geliyor. Misal, Bushati soyadı Osmanlı'daki Bushati Paşa'nın soyunu işaret ettiğinden bu soyadına sahip olanları Müslüman kökenli olarak varsayabiliyorsunuz. Tabii, bu hususta da yanılabilirsiniz. Zira, bir kısım sülaleler Müslüman ve Katolik olarak ikiye ayrılmış ama bir arada yaşar haldeler. Örneğin, Berisha soyadı ile bir Müslüman görebileceğiniz gibi az da olsa bir Katolik de görebilirsiniz. Tüm bunlar ve benzer konuların konuşulma sebebi Arnavut toplumunun Müslüman kimliğe iadesi yolunda karşımızda duran, kimi zaman sembolik kimi zaman ciddi direnç noktalarını belirlemek içindi. Dini, etnik kökene ilişkin bir unsur olarak değil varoluşunu tanımlayan bir hal olarak algılayacak bir toplumun hazırlanması için evvela halin anlaşılmasını kolaylaştıracak konuşmalar.

Elbasan müftüsü şehrin ve Müslümanların problemlerini anlatıyor. Bu problemler ciddi bir çalışma yürütmeye elvermeyen ekonomik yetersizlikten başlayıp Ortodoksların saldırgan tutumlarına cevap verecek düzeyde bir politik bilince / kuvvete sahip olmamaya kadar uzanıyor. Müslümanların sesinin duyurulacağı politik bir gazetenin çıkarılması yönünde bir çalışma yapılmasının makul olacağı düşünülüyor. Küçük de olsa, bu ülkede biz de varız, demek için bir adım.

Elbasan'dan Pogradec'e doğru hareket ediyoruz. Pogradec Ohri Gölü'nün kenarına kurulmuş hoş bir şehir. Ohri kıyısında uzanan yolda ilerlerken İznik'te imişim gibi bir hisse kapılıyorum. Bu küçük ülkenin bir çok yeri Anadolu'dan bir

tablo sunuyor bize. Irmakların üzerine kurulmuş köprüleri ile bazı nehirler Çoruh'u, çam ormanları içinden geçen yolları ile bazı dağlar Bolu'yu hatırlatıyor. Arada rastladığımız dağ içindeki küçük göller de öyle. Abant'ta veya Yedi Göller'de imiş gibi hissediyorsunuz kendinizi.

Pogradec

Pogradec'te akşam namazı için gittiğimiz camide Prizren asıllı Arnavut yazarlardan Ajni Sinani ve diğer Müslümanlarla buluşuyoruz. Bize son kitabı, "İslami, besim, ligj, kulture dhe qyteterim"i hediye ediyor. Pogradec de Müslümanların çoğunluk olduğu ama Ortodoks kuşatması altındaki şehirlerden birisi. Güneye doğru süren yolculuğumuzda görüyoruz ki Yunanistan Ortodoksluğu Helenizm'in bir öncü kolu olarak kullanmakta. Bölgedeki gelişmeleri takip eden aydınların, İkinci Dünya Savaşı esnasında, 1944 Haziran ayı ile 1945 Mart ayı arasında, Yunanistan'ın kuzeyinde yer alan Çameria'da Müslüman Arnavut ahaliye karşı bir soykırım gerçekleştiren Yunanistan'ın, Kuzey Epir olarak bahsettiği bu bölgeye, Arnavutluk'un güneyine, Ortodoksluğu Truva atı olarak kullanmadan giremeyeceği görüşünde birleştiklerini öğreniyoruz. Bu, kuvvetle muhtemel haklılık payı olan bir kanaat. Zira, Arnavutluk'un güneyinde bir çok yerde Avrupa Birliği ve Amerikan bayrakları görebilmeniz mümkünken bunca yatırıma rağmen Yunan bayrağı göremiyorsunuz (Vardır, diyenleri de not etmeliyim). Yunanistan belli ki uzun vadeli bir

stratejiyi takip ediyor. Arnavutluk'un güneyinde yaşayan Ortodokslara Yunan vatandaşlığı hakkı tanıyacak düzenlemeleri hayata geçirmesi, görkemli vaftiz ayinleri gerçekleştirilmesi, tüm köylere birer kilise inşası için gayret etmesi bu stratejinin adımlarından bir kaçı olsa gerek.

Pogradec'te, cami yakınlarında bir berber dükkanının içinde, duvara asılmış bir portre görüyorum. Emin olmak için dükkanın içine giriyorum. Berberin duvara asmış olduğu George W. Bush portresi beni şaşkınlık içinde bırakıyor. 20 yıl evvel Amerikan başkanlarının adını bile anamayan bu insanlar böylesine bir dönüşümü nasıl geçirdi? Ülkenin yeni cumhurbaşkanı Bamir Topi 24 Temmuz 2007'deki yemin töreninde Avrupa - Atlantik entegrasyonu için çalışma sözü verirken Arnavut halkının –en azından bir kısmının- entegrasyonu, evlerine amerikan bayrağı, işyerlerine Bush portresi asacak kadar aşmış olduğunu biliyor muydu acaba?

Bush portreli berber dükkanı

Tirana

www.muslimanarnavutluk.com

"Müslüman Arnavutluk'un Haftalık Bülteni Muştı" hiçbir ticari gaye gütmey ve sadece elektronik ortamda yayımlanır. Yayımlanan yazıların müellifleri tarafından saklı tutulan hakları dikkate alınmak kaydıyla yazı ve sair materyal iktibas edilebilir.